

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI

pod redakcją
Wandy Ronki-Chmielowiec

Recenzenci: Jerzy Handschke, Jan Monkiewicz, Kazimierz Ortyński, Wanda Sułkowska,
Włodzimierz Szkutnik, Tadeusz Szumlicz, Stanisław Wieteska

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.cceol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon [http://kangur.uek.krakow.pl/
bazy_ae/bazekon/nowy/index.php](http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php)

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695- 191-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Formy zabezpieczenia emerytalnego w wybranych krajach europejskich	13
Teresa H. Bednarczyk: Działalność sektora ubezpieczeniowego a wzrost gospodarczy.....	23
Anna Bera, Dariusz Pauch: Programy edukacyjne jako instrument zwiększania świadomości ubezpieczeniowej w zakresie przestępczości ubezpieczeniowej	31
Jacek Białek: Ocena grupowa w analizie Otwartych Funduszy Emerytalnych.....	40
Sylwia Bożek: Czynności monitorujące i kontrolne w procesie zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie ubezpieczeniowym	51
Anna Celczyńska: Należności od ubezpieczających z umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.....	60
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problemy kalkulacji kosztów zakładów ubezpieczeń na tle powiązań w grupach finansowych	68
Dominika Cichońska: Rola ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem w zakładach opieki zdrowotnej.....	78
Krystyna Ciuman: Zakłady ubezpieczeń a inne instytucje pośrednictwa finansowego w Polsce w latach 2005–2009.....	87
Tadeusz Czernik: O pewnym sformułowaniu zagadnienia ruiny	94
Teresa Czerwińska: Uwarunkowania polityki dywidend spółek ubezpieczeniowych.....	106
Robert Dankiewicz: Determinanty rozwoju rynku ubezpieczeń kredytu kupieckiego w Polsce	116
Beata Dubiel: Ubezpieczeniowe aspekty ryzyka ekologicznego	126
Roman Garbicz: Ryzyko starości jako element konstruowania systemów emerytalnych w Unii Europejskiej	135
Waldemar Glabiszewski: Znaczenie innowacji technologicznych w działalności ubezpieczeniowej	146
Łukasz Gwizdała: Możliwości analizy systemów bonus-malus w świetle procesów Markowa.....	156
Magdalena Homa: Kalkulacja składki w inwestycyjnych ubezpieczeniach na życie typu unit-linked	168
Beata Jackowska: Charakterystyka wybranych metod wyrównywania tablic trwania życia – wnioski dla zastosowań aktuarialnych	179

Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Grupowe ubezpieczenia na życie w sektorze MSP	190
Marietta Janowicz-Lomott: Produkty strukturyzowane w formie ubezpieczeń w Polsce.....	201
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: Próba zidentyfikowania czynników mających wpływ na wysokość składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach komunikacyjnych w Polsce.....	213
Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Pobłocka: Ocena praktycznych metod szacowania rezerwy IBNR w ubezpieczeniach majątkowych	222
Piotr Kania: Specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte jako forma zewnętrznego zarządzania ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi zakładów ubezpieczeń na życie	232
Robert Kurek: Uprawnienia organów nadzoru w zakresie kontroli wypłacalności – ujęcie w Solvency II.....	241
Jacek Lisowski: Rola biegłego rewidenta w ocenie gospodarki finansowej ubezpieczyciela – unormowania prawne	250
Jerzy Łańcucki: Przesłanki i kierunki zmian w regulacjach dotyczących pośrednictwa ubezpieczeniowego	258
Krzysztof Łyskawa: Zagrożenie równowagi odszkodowania i szkody w obowiązkowych ubezpieczeniach mienia.....	267
Aleksandra Małek: Obowiązki banku jako ubezpieczającego w świetle Rekomendacji Dobrych Praktyk Bancassurance	277
Piotr Manikowski: Rynek ubezpieczeń w Polsce a cykle underwritingowe ..	286
Dorota Maśniak: Ubezpieczyciel jako główne ogniwo transgranicznego systemu ochrony ofiar wypadków drogowych	295
Artur Mikulec: Efektywność systemów emerytalnych krajów UE i EFTA w latach 2005–2008	305
Aniela Mikulska: Małe i średnie przedsiębiorstwa jako odbiorcy usług ubezpieczeniowych	316
Marek Monkiewicz: Jednolity rynek ubezpieczeniowy UE w warunkach globalnego kryzysu finansowego 2007–2009 – pomoc publiczna a wspólnotowe reguły konkurencji	325
Joanna Niżnik: Reforma systemów emerytalnych Ameryki Łacińskiej na przykładzie Chile i Argentyny	335
Magdalena Osak: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	344
Dorota Ostrowska: Kapitał międzynarodowy a dostęp do produktów ubezpieczeniowych strategicznych dla rozwoju gospodarki polskiej.....	352
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Polisa strukturyzowana jako forma inwestycji alternatywnej na rynku polskim.....	362
Renata Pajewska-Kwaśny: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. I	373

Monika Papież: Analiza przyczynowości na rynku ubezpieczeń życiowych w latach 2003–2010	383
Agnieszka Pawłowska: Ubezpieczenie <i>business interruption</i> w zarządzaniu ryzykiem przerw w działalności gospodarczej	394
Krzysztof Piasecki: Rozmyte zbiory probabilistyczne w rachunku aktuarnym	402
Piotr Pisarewicz: Rola funduszy inwestycyjnych w rozwoju programów emerytalnych w USA	409
Ryszard Pukała: Procesy integracyjne rynków ubezpieczeniowych krajów Europy Środkowej i Wschodniej	416
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medical savings account as a funding mechanism for health	426
Grażyna Sordyl: Rola i działalność holenderskiego funduszu gwarancyjnego (College voor Zorgverzekeringen CVZ) w obszarze prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych	435
Ewa Spigarska: Sprawozdanie finansowe zakładu ubezpieczeń a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w świetle wprowadzanych zmian	445
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organizacja audytu wewnętrznego w zakładach ubezpieczeń w świetle <i>Solvency II</i> oraz standardów audytu	454
Anna Szkarłat-Koszalka: Instrumenty systemu rachunkowości a kontrola bezpieczeństwa finansowego ubezpieczyciela	463
Tomasz Szkutnik: Funkcje łączące w agregacji ryzyka ubezpieczyciela	472
Włodzimierz Szkutnik: Ryzyko uruchomienia rezerw katastroficznych	483
Anna Szymańska: Czynniki determinujące wybór ubezpieczyciela na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych OC	494
Ilona Tomaszewska: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. II	507
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Świadomość ubezpieczeniowa oraz skłonność do ryzyka studentów	515
Stanisław Wanat: Modelowanie zależności w kontekście agregacji kapitałowych wymogów wypłacalności w <i>Solvency II</i>	525
Stanisław Wieteska: Adaptacja zakładów ubezpieczeń majątkowych do likwidacji skutków efektu cieplarnianego na terenie Polski	537
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statystyczna ocena wpływu przekraczania prędkości na liczbę wypadków drogowych w Polsce	547

Summaries

Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Forms of retirement security in selected European countries	22
Teresa H. Bednarczyk: The activity of insurance sector vs. economic growth.....	30
Anna Bera, Dariusz Pauch: Educational programs as an instrument to increase awareness of the crime of insurance cover	39
Jacek Bialek: Group evaluation of open pension funds	50
Sylvia Bożek: Monitoring and control activities in the risk management process of an insurance company.....	59
Anna Celczyńska: Accounts receivable from motor vehicle owners insured under third party insurance agreements	67
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problems of cost calculation of insurance companies against the background of connections in financial groups .	77
Dominika Cichońska: The role of insurance in risk management in health care facilities	86
Krystyna Ciuman: Insurance companies versus other financial intermediaries in Poland in the years 2005–2009.....	93
Tadeusz Czernik: An alternative formulation of ruin problem.....	105
Teresa Czerwińska: Determinants of the dividend policy in the insurance companies	115
Robert Dankiewicz: Determinants of development of trade credit insurance market in Poland	125
Beata Dubiel: Insurance aspects of ecological risk	134
Roman Garbiec: The risk of old age as the component of constructing the pension systems in the European Union	145
Waldemar Glabiszewski: The importance of technological innovations in the insurance sector.....	155
Łukasz Gwizdała: The capabilities of analyzing bonus-malus systems in the light of Markov processes	167
Magdalena Homa: Correct calculation of net premium in unit-linked investment insurance	178
Beata Jackowska: Characterization of selected methods of the graduation of life tables in the perspective of their actuarial applications	189
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Group life insurance in the SME sector.....	200
Marietta Janowicz-Lomott: Structured products in the form of insurance in Poland	212
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: An attempt to identify the factors having influence on the gross written premium in motor insurance in Poland	221

Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Poblocka: Evaluation of practical methods of estimation of incurred but not reported reserves in non-life insurance..	231
Piotr Kania: Specialized open-end investment funds as an external management form of investment funds of life insurance companies.....	240
Robert Kurek: Powers of supervision authorities regarding solvency control – Solvency II perspective.....	249
Jacek Lisowski: The role of the auditor in assessing the financial management of the insurer – legal norms	257
Jerzy Łańcucki: Regulations on insurance mediation – stressing premises and directions of change	266
Krzysztof Łyskawa: Threat of compensation balance and damages in compulsory property insurance	276
Aleksandra Malek: Duties of a bank acting as an coverage buying entity in the context of Recommendations on the Bankassurance Activity.....	285
Piotr Manikowski: The insurance market in Poland and underwriting cycles	294
Dorota Maśniak: Insurer as a major link in a cross-border system for protection of victims of road accidents – the role of co-operation of private and public entities.....	304
Artur Mikulec: Effectiveness of pension systems in EU and EFTA countries in the years 2005–2008.....	315
Aniela Mikulska: Small and medium-sized companies as recipients of insurance services	324
Marek Monkiewicz: Single insurance market in the EU and global financial crisis 2007–2009 – public intervention and Community competition rules.....	334
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Latin America. The Chilean and Argentinean models.....	343
Magdalena Osak: Medical savings account as a funding mechanism of health care.....	351
Dorota Ostrowska: The access to the insurance products strategic for the development of Polish economy in reference to the international capital..	361
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Structured policy as a form of alternative investment on Polish market.....	372
Renata Pajewska-Kwaśny: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part I.....	382
Monika Papież: Causality analysis on the life insurance market in the period 2003–2010	393
Agnieszka Pawłowska: Business interruption insurance implementation in risk management for interrupted activities	401
Krzysztof Piasecki: Probabilistic fuzzy sets in the actuarial calculation	408
Piotr Pisarewicz: Mutual funds role in retirement programs' development in the USA.....	415

Ryszard Pukała: Integration processes of insurance markets in Middle and Eastern Europe.....	425
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	434
Grażyna Sordyl: The Role and Activity of the Dutch Guarantee Fund (College voor Zorgverzekeringen CVZ) in the area of private health insurance	444
Ewa Spigarska: Financial statement of insurance company vs. International Standards of Financial Reporting in the light of changes.....	453
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organization of internal auditing in insurance companies in the light of Solvency II and audit standards	462
Anna Szkarłat-Koszalka: Instruments of accounting system vs. control of financial security of an insurer.....	471
Tomasz Szkutnik: Copula functions in the aggregation of insurer risk	482
Włodzimierz Szkutnik: The risk of using catastrophic reserves	493
Anna Szymańska: Factors determining the choice of the insurer on the CR automobile insurance market.....	506
Iłona Tomaszewska: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part II	513
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Students' insurance awareness and risk seeking	524
Stanisław Wanat: Modeling of dependencies in the context of the aggregation of solvency capital requirements in Solvency II	536
Stanisław Wieteska: Property insurance companies adaptation process to reduce the impact of greenhouse effect in Poland	546
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statistical analysis of speeding as a factor affecting car accidents in Poland	556

Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Poblócka*

Uniwersytet Gdański

OCENA PRAKTYCZNYCH METOD SZACOWANIA REZERWY IBNR W UBEZPIECZENIACH MAJĄTKOWYCH

Streszczenie: Rezerwa z tytułu zaistniałych szkód niezgłoszonych (IBNR) to najważniejsza rezerwa w ubezpieczeniach majątkowych. Pozwala ona oszacować bieżące i przyszłe należności ubezpieczycieli, a jej niedoszacowanie grozi niewypłacalnością. W Polsce rezerwa ta jest jeszcze w większości zakładów ubezpieczeniowych szacowana metodami deterministycznymi. W artykule podjęto próbę oceny kilku z nich, w celu zbadania ich własności i wskazania pewnych prawidłowości.

Słowa kluczowe: rezerwa IBNR, deterministyczne metody szacowania rezerwy IBNR, m.in. średnich wartości współczynników rozwoju szkody, Bornhuettera-Fergusona, chain-ladder, grossing up; metody symulacje.

1. Wstęp

Rezerwa z tytułu zaistniałych szkód niezgłoszonych (*Incurred But Not Reported* – IBNR) jest zawiązywana w celu pokrycia bieżących i przyszłych należności zakładów ubezpieczeń. W polskiej praktyce ubezpieczeniowej działu II (ubezpieczeń majątkowych) jest ona jeszcze głównie szacowana metodami deterministycznymi. W większości zakładów jest to metoda Bornhuettera-Fergusona lub chain-ladder, bądź ich uśrednienie – metoda Guanna-Benktonera [Bijak i in. 2006]. W literaturze wymienia się także inne metody deterministyczne (np. średnich wartości współczynników rozwoju szkody [Wieteska 2004], grossing up [Wolny 2000]) oraz metody stochastyczne (np. metody uogólnionej regresji liniowej GLM [*Claims reserving manual 1–2... 1989*], metody bootstrapowe lub bayesowskie).

W artykule podjęto próbę oceny kilku praktycznych deterministycznych metod szacowania rezerwy IBNR, w celu zbadania ich własności i znalezienia pewnych prawidłowości. Badanie wykonano za pomocą symulacji, w których oceniano zmienność rezerwy IBNR oraz jej wrażliwość na pewne czynniki: liczbę polis (rozmiary portfeli ubezpieczeń) oraz wskaźniki szkodowości w okresach zgłoszenia szkód. Ze

---

* Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki.

względów praktycznych rozważania ograniczono do ubezpieczeń komunikacyjnych odpowiedzialności cywilnej (OC) posiadaczy pojazdów mechanicznych, gdyż charakteryzują się one najdłuższymi trójkątami szkód.

2. Symulacje rezerwy IBNR

W badaniu analizie poddano następujące metody szacowania rezerwy IBNR:

- SW 1 *metoda średnich wartości wskaźników rozwoju szkody* ($C_{in} = C_i, n - i + 1$)
- SW 2 *metoda średnich wartości wskaźników rozwoju szkody* ($C_{in} = Skl * W\_szkod$)
- BF *metoda Bornhuettera-Fergusona*
- CL *metoda chain-ladder*
- GU *metoda grossing up*.

Zasady kalkulacji wymienionych metod zostały opisane m.in. przez [Jadamus-Hacura 2006; Bornhuetter, Ferguson 1972; Hossak i in. 1992; Wieteska 2004; Półlocka 2008]. We wszystkich tych metodach rezerwy szacuje się na podstawie danych szkodowych zawartych w trójkątach szkód (*run of triangle*) [Hossak i in. 1992]. W prezentowanej poniżej analizie trójkąty szkód budowano na podstawie łącznych szkód w okresach zgłoszenia szkody (jako iloczyn odpowiedniej liczby szkód i przeciętnej wielkości pojedynczej szkody z danego okresu). Dodatkowo w pracy założono, że łączna szkoda z jednego okresu zgłoszenia szkody była wypłacana zgodnie z rozkładem wypłat szkód w okresach rozliczenia przedstawionym w tab. 1.

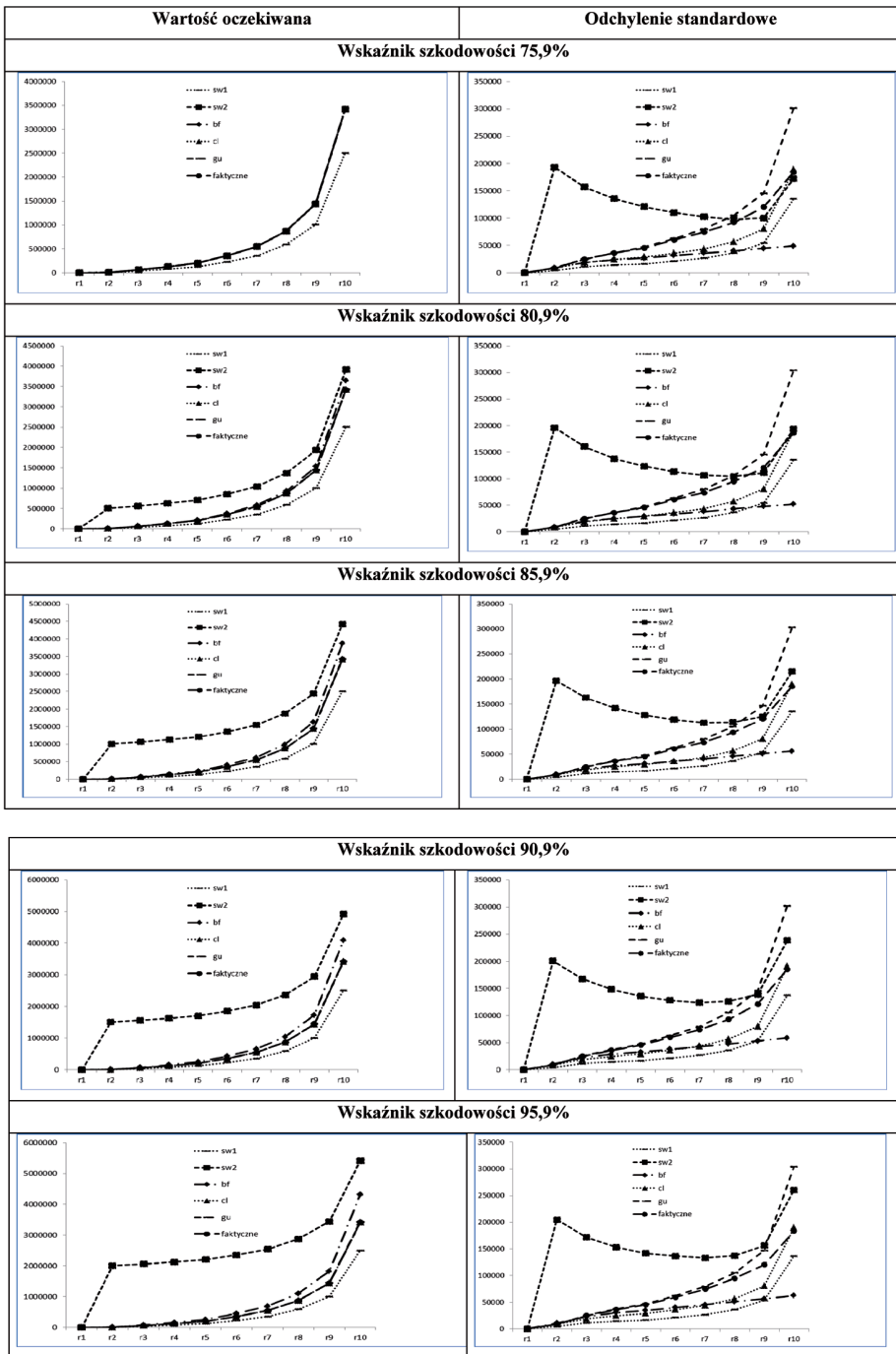
Tabela 1. Zakładany rozkład czasu rozliczenia szkody

Rok	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Procent rozliczonych szkód	55	26	7,5	4,3	2,5	2,0	1,0	0,9	0,7	0,1

Źródło: opracowanie własne.

W badaniu rozważano jednorodny portfel ubezpieczeń komunikacyjnych. Założono, że szkody ubezpieczeniowe to realizacje zmiennych losowych w kolektywnym modelu ryzyka, w którym liczba szkód jest zgodna z rozkładem Poissona, a wielkość pojedynczej szkody jest zgodna z rozkładem wykładniczym. Parametry wymienionych rozkładów szacowano, korzystając z danych statystycznych o ubezpieczeniach komunikacyjnych OC za 2009 rok¹ [*Ubezpieczenia komunikacyjne w latach 2005–2009... 2010*].

¹ Liczba polis = 17,46 mln; przeciętna składka = 399,4 zł; liczba szkód = 964 015; częstość szkód = 5,52%, średnia wysokość szkody = 5149,3 zł; wskaźnik szkodowości brutto = 73,20%. W symulacjach przyjmowano wartości zbliżone do rzeczywistych.

Rys. 1. Wpływ wskaźnika szkodowości na wartość oczekiwaną i odchylenie standardowe rezerwy IBNR w okresach zgłoszenia szkody

Źródło: obliczenia własne.

W pierwszej symulacji² zbadano wpływ zakładanego wskaźnika szkodowości na poziom rezerwy IBNR. W tym celu przyjęto następujące parametry: liczba polis = 2,5 mln; przeciętna składka = 400 zł; liczba szkód = 138 tys.; częstość szkód = 5,52%; średnia wysokość szkody = 5500 zł; wskaźnik szkodowości brutto = 75,9%; udział własny = 500 zł; maksymalna szkoda = 1 mln zł. Za punkt wyjściowy przyjęto wskaźnik szkodowości brutto na poziomie rzeczywistym, tj. 75,90%, a następnie w kolejnych krokach badania był on podwyższany o 5 pkt proc. (tj. 80,9%; 85,9%; 90,9%; 95,9%). W każdym przypadku wykonano 10 tys. symulacji.

Z analizy rys. 1 można wyciągnąć następujące wnioski:

1. Metoda SW1 zaniża rezerwy.

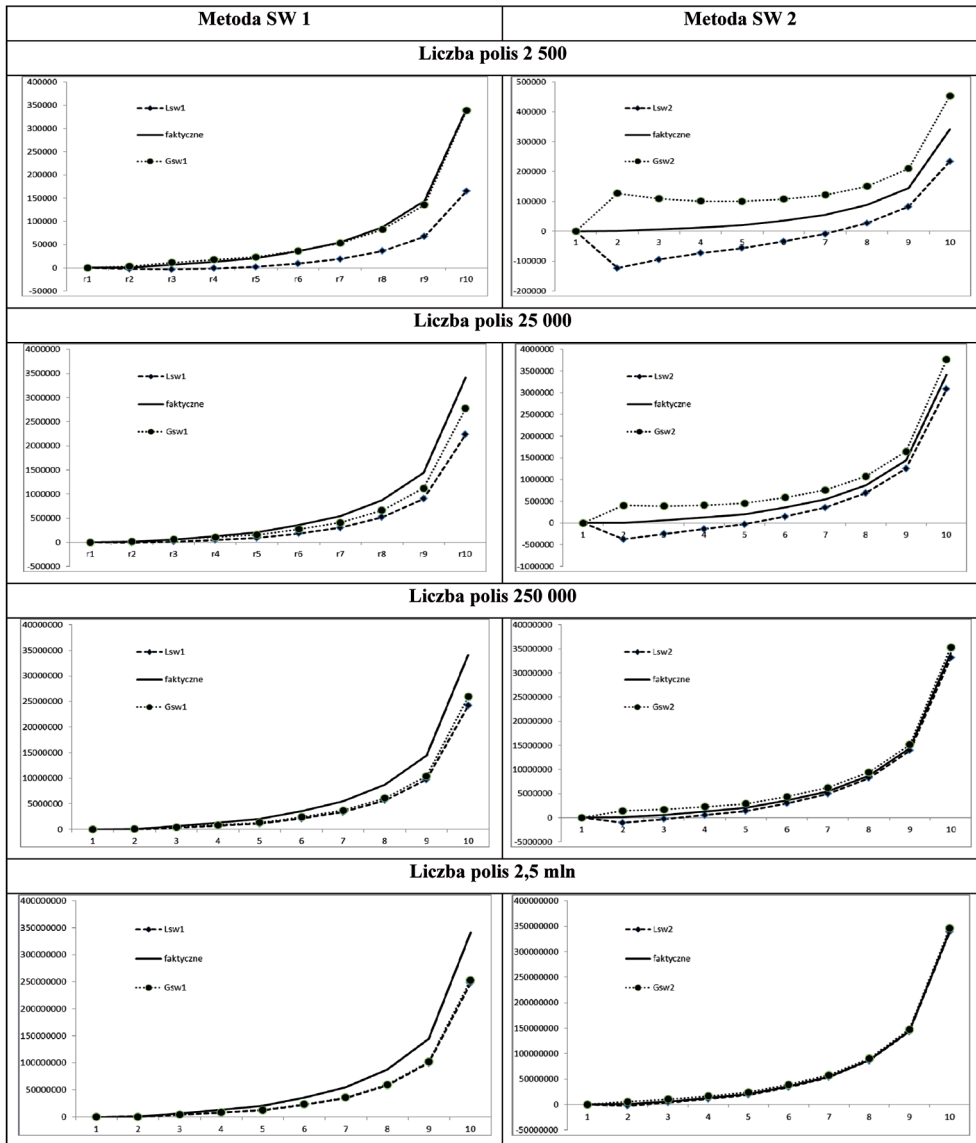
2. W metodach SW2 i BF rezerwy zależą bezpośrednio od założonego wskaźnika szkodowości, gdy będzie on:

- równy rzeczywistemu (75,9%), to oszacowane rezerwy będą odpowiadać rzeczywistym szkodom i są porównywalne z wynikami innych metod,
- wyższy od rzeczywistego, to szacowane rezerwy będą zawyżone, im bardziej błędny będzie wskaźnik szkodowości, tym większe są różnice.

W drugiej symulacji zbadano wrażliwość wymienionych metod na zmianę rozmiarów portfela ubezpieczeń (zmianę liczby polis). W tym celu przyjęte zostały założenia takie jak w symulacji pierwszej, z wyjątkiem liczby polis, która podlegała zmianom. Wyniki symulacji przedstawiono na rys. 2–4.

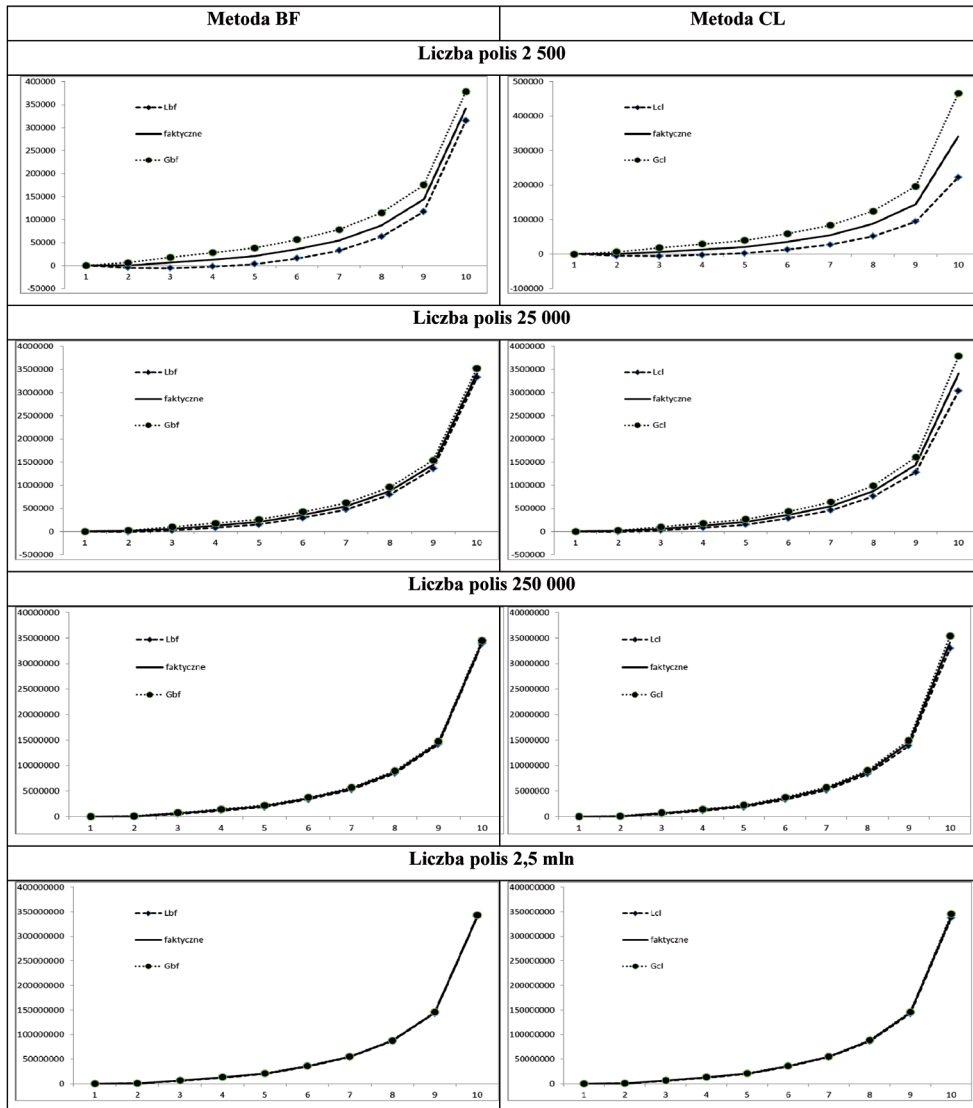
Z analizy danych na rys. 2 stwierdzamy, że metoda SW1 zaniża zobowiązania ubezpieczycieli (co wykazała także pierwsza symulacja), a metoda SW2 dla dużych rozmiarów portfela szacuje przyszłe szkody prawidłowo (oszacowania są zbliżone do wygenerowanych wartości szkód). Z rys. 3 i 4 wnioskujemy, że metody BF, CL i GU dla dużych rozmiarów portfeli także prawidłowo szacują rezerwy. Podsumowując drugą symulację, stwierdzamy, że dla firm ubezpieczeniowych o dużych portfelach ubezpieczeń (ponad 250 tys. polis) nie jest istotny wybór metody szacowania rezerwy IBNR, gdyż uzyskane wyniki szacowanych rezerw nie różnią się istotnie i są zbliżone do rzeczywistych wartości szkód (w metodach SW2, BF, CL, GU). W przypadku małego portfela polis najszerszą rozpiętość przedziału ufności dla średniej rezerwy zaobserwować można w metodzie GU, najwęższy w metodzie BF, co potwierdza popularność metody BF. Należy pamiętać także, że w metodach BF i SW2 wartość rezerwy IBNR zależy od przyjętego do kalkulacji wskaźnika szkodowości (tylko rzeczywisty jego poziom pozwala poprawnie szacować przyszłe zobowiązania ubezpieczycieli).

² Wszystkie symulacje zostały wykonane za pomocą programów napisanych w R (2.12.1.).

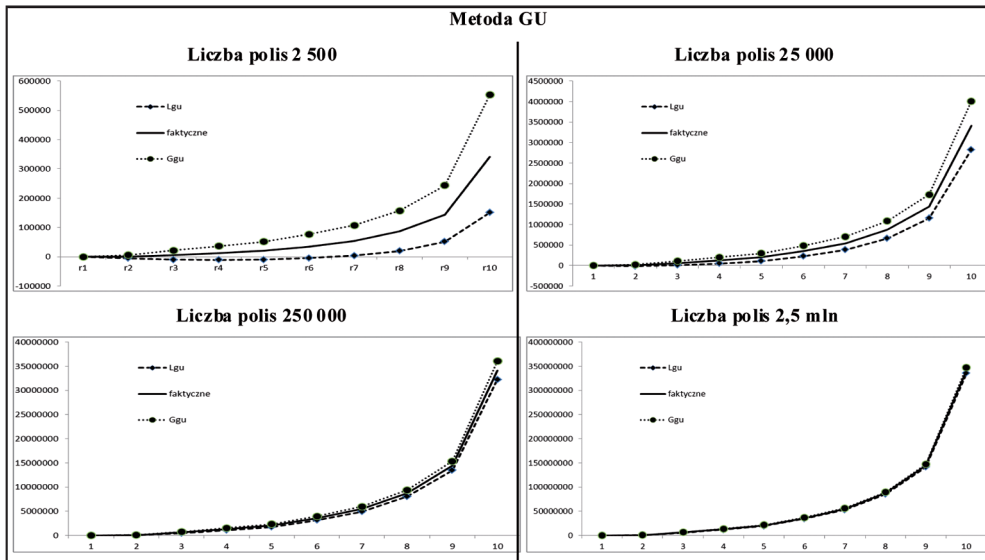
Rys. 2. Rezerwa IBNR (wartość oczekiwana plus/minus dwa odchylenia standardowe) w okresach zgłoszenia szkody w metodzie SW1 i SW2

Źródło: obliczenia własne.

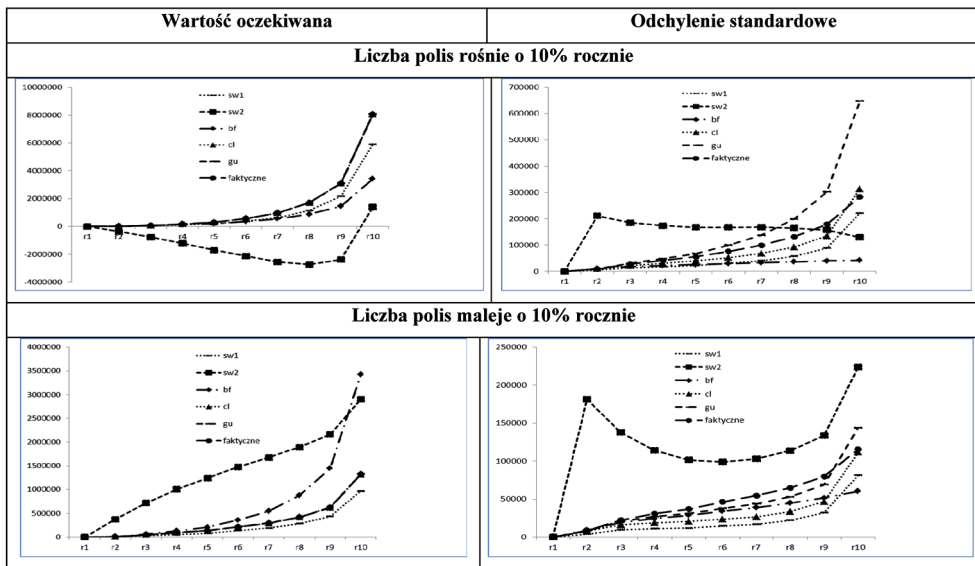
Rys. 3. Rezerwa IBNR (wartość oczekiwana plus/minus dwa odchylenia standardowe) w okresach zgłoszenia szkody w metodzie BF i CL

Źródło: obliczenia własne.

Rys. 4. Rezerwa IBNR (wartość oczekiwana plus/minus dwa odchylenia standardowe) w okresach zgłoszenia szkody w metodzie GU

Źródło: obliczenia własne.

Rys. 5. Rezerwa IBNR (wartość oczekiwana, odchylenie standardowe) dla zmiennej liczby polis w okresach zgłoszenia szkody

Źródło: obliczenia własne.

W trzeciej symulacji badano wpływ zmian rozmiarów portfeli ubezpieczeń w czasie na poziom szacowanej rezerwy IBNR. W tym celu rozważano trójkąt szkód o zmiennej liczbie polis w okresach zgłoszenia szkód. Przyjęto, że w pierwszym roku zgłoszenia szkody było 25 tys. polis, a w kolejnych: liczba polis rosła o 10% rocznie (przypadek 1) oraz liczba polis malała o 10% rocznie (przypadek 2). Wyniki symulacji przedstawiono na rys. 5.

Z trzeciej symulacji (analizy rys. 5) można wyciągnąć następujące wnioski:

1. W przypadku 10% wzrostu liczby polis w okresach zgłoszenia szkody:
  - Metody BF, SW1 i SW2 zaniżały poziom rezerwy,
  - Metody CL, GU dawały oszacowania zgodne z faktycznymi szkodami.
2. W przypadku 10% spadku liczby polis w okresach zgłoszenia szkody:
  - Metoda SW1 zaniżała poziom rezerwy,
  - Metody BF, SW2 zawiązały rezerwy,
  - Metody CL, GU dawały oszacowania zgodne z faktycznymi szkodami.

3. Podsumowanie

Przeprowadzone symulacje pozwalają wyciągnąć następujące wnioski końcowe:

1. Metoda SW1 zaniża zobowiązania ubezpieczycieli. Z tego powodu wydaje się nieodpowiednia, gdyż może nie zapewniać realności gwarancji ochrony ubezpieczeniowej.

2. W metodzie BF zróżnicowanie wyników symulacji mierzone odchyleniem standardowym jest najniższe, co świadczy o większej dokładności oszacowań tą metodą niż innymi i chyba jest to powód popularności tej metody wśród praktyków. Jednak należy podkreślić, że w metodach SW2 i BF szacowane rezerwy IBNR zależą bezpośrednio od założonego wskaźnika szkodowości. Tylko prawdziwy poziom tego wskaźnika (w badaniu 75,9%) pozwala poprawnie szacować rezerwy. Jeżeli będzie on wyższy od rzeczywistego, to szacowane rezerwy będą zawyżone, co spowoduje zwiększenie kosztów i ostatecznie zmniejszenie wyniku technicznego i ogólnego. Należy podkreślić, że w momencie zawiązywania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych wartość wskaźnika szkodowości nie jest znana aktuariuszom. Oznacza to, że w praktyce powinno się co najmniej uważać, korzystając z metod SW2 i BF, lub w ogóle ich nie stosować.

3. Dla firm ubezpieczeniowych o dużych portfelach ubezpieczeń (od 250 tys. polis) nie jest istotny wybór metody szacowania rezerwy IBNR, gdyż uzyskane wyniki w metodach SW2, BF, CL, GU nie różnią się istotnie i są zbliżone do rzeczywistych rozmiar szkód (o ile w metodach SW2 i BF wskaźnik szkodowości jest na prawdziwym poziomie).

4. Na metody CL i GU nie miała wpływu zmienność liczby polis, w pozostałych metodach w zależności od tego, czy liczba polis rosła czy malała, obserwowano zaniżanie bądź zawyżanie wielkości rezerw.

Reasumując należy podkreślić, że w badanych przypadkach metody CL i GU dały poprawne oszacowania szkód i dlatego przypuszczamy, że mogą być one bez ograniczeń stosowane w praktyce. Metoda CL była dokładniejsza od GU, co widać w przypadku małych portfeli polis. Metody BF i SW2 zależą od przyjętego wskaźnika szkodowości i dlatego ich używanie może prowadzić do błędów. Nie jest polecane także stosowanie metody SW1, która zaniżała wielkość rezerwy IBNR.

Na koniec należy zaznaczyć, że chociaż jeszcze w ubezpieczeniach majątkowych rezerwa IBNR szacowana jest metodami deterministycznymi, to z dniem zastosowania projektu *Wypłacalność II (SOLVENCY II)*³ będzie ona kalkulowana według zasady „najlepszego oszacowania” (*best estimate*), uwzględniając ocenę zmienności należności zakładów ubezpieczeń [Bijak 2009]. Oznacza to, że metody stochastyczne naturalnie zastąpią deterministyczne. Z tego powodu w kolejnym artykule problem badawczy będzie kontynuowany (w zakresie prognozy i błędów prognozy rezerw szkodowych) w oparciu o stochastyczne metody szacowania rezerwy IBNR.

Literatura

- Bijak W. [2009], *Praktyczne metody badania niewypłacalności zakładów ubezpieczeń*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Bijak W., Smętek M., Szymański W. [2006], *Analiza rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia z tytułu ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych w oparciu o trójkąty szkód*, Biuletyn KNUiFE, Warszawa.
- Bornhuetter R.L., Ferguson R.E. [1972], *The Actuary and IBNR*, Proceedings of the Casualty Actuarial Society LIX, s. 181–195.
- Claims reserving manual*, vol. 1, Institute of Actuaries, London 1989.
- Claims reserving manual*, vol. 2, *More advanced method*, Institute of Actuaries, London 1989.
- Hossak I.B., Pollard J.H., Zehnwirth B. [1992], *Introductory statistics with applications in general insurance*, Cambridge University Press.
- Jadamus-Hacura M. [2006], *Metody Bayesowskie szacowania rezerwy szkodowej*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1108, red. W. Ronka-Chmielowiec, Wyd. AE, Wrocław, s. 286–292.
- Pobłocka A. [2008], *Wybrane metody kalkulacji rezerwy IBNR*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1197, red. W. Ronka-Chmielowiec, Wyd. AE, Wrocław, s. 368–376.
- Ubezpieczenia komunikacyjne w latach 2005–2009*, wspólny raport Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF) i Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego (UFG), Warszawa 2010.
- Wieteska S. [2004], *Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe zakładów ubezpieczeń majątkowo-osobowych*, Wydawnictwo Branta, Bydgoszcz–Łódź.
- Wolny A. [2000], *Kalkulacja rezerwy szkodowej. Metoda grossing up*, seria: *Statystyka ubezpieczeniowa*, z. 4, red. W. Szkutnik, Wyd. AE, Katowice.

---

³ Program ten ma zostać zaimplementowany 1.11.2012 r. zgodnie z Dyrektywą 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r.

EVALUATION OF PRACTICAL METHODS OF ESTIMATION OF INCURRED BUT NOT REPORTED RESERVES IN NON-LIFE INSURANCE

Summary: Incurred but not reported reserves are the most important reserves in non-life insurance. These reserves allow to estimate current and future obligations of the insurers and minimize the danger of insolvency. In Poland these reserves are calculated mainly by deterministic methods. In this article an attempt has been taken to assess several popular deterministic methods of IBNR reserve evaluation.

Keywords: IBNR reserves, methods of evaluating the IBNR reserves in non-life insurance including average values of damage development ratio, Bornhuetter–Ferguson method, chain-ladder, grossing up and simulations.